

В.В.Садова,
канд. пед. наук,
доцент,
Криворізький ДПУ

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІКИ НА ҐРУНТІ КОМПАРАТИВІСТИКИ

У статті висвітлюються особливості організації та здійснення самостійної роботи студентів з використанням елементів компаративного підходу.

В статтє освєтляютьсє особенності організації и осуцєствленія самостоятельной работы студентов с использованием элементов компаративного подхода.

The article reveals some peculiarities in organizing and doing students' independent work with the use of some elements of comparative approach.

Перехід української вищої школи до європейських освітніх стандартів потребує перегляду змісту навчання, оновлення форм та методів викладання університетських дисциплін. Науковці, викладачі, студенти активно вивчають та засвоюють досвід роботи провідних європейських навчальних закладів, порівнюючи його із вітчизняними надбаннями. Відомо, що у ФРН кожен студент університету самостійно визначає зміст освіти та тривалість навчання, у різних університетах Німеччини від 50% до 70% обсягу навчальної інформації виноситься на самостійне опрацювання студентами. Студенти французьких університетів, як правило, мають можливість самостійно зорганізувати свою навчальну роботу, відвідування занять не є обов'язковим, та двічі на рік знання перевіряються під час іспитів [5]. До цих стандартів поступово наближається й українська вища система педагогічної освіти.

Навчальною програмою з історії педагогіки, яка розроблена на кафедрі педагогіки Криворізького державного педагогічного університету, на самостійну роботу студентів відводиться 26 годин, а це – чверть навчального курсу. Тож удосконалення форм та методів здійснення самостійної роботи студентів є надзвичайно актуальною проблемою в умовах сьогодення.

Як відомо, в системі методів навчання (викладання) та методів учіння (навчальної діяльності студентів) у вищій школі саме самостійна робота повинна привчати студентів застосовувати знання на практиці, сприяти розумінню й усвідомленню навчальної інформації, отриманої під час лекційного курсу та семінарських занять. Свого часу вітчизняний науковець І.І.Кобиляцький,

розробляючи питання змісту, організації та методики навчання й виховання студентів вищих навчальних закладів, зазначав, що "оптимальна організація самостійних робіт передбачає, перш за все, науково обґрунтоване нормування обсягу, розробку раціональних графіків навчальної та дослідницької роботи студентів, забезпечення системності й постійності у здійсненні самостійних занять, а також удосконалення методики виконання обов'язкових робіт [4, с.134]". Десятирічний досвід організації, керівництва процесом здійснення самостійної роботи з історії педагогіки студентів філологічного факультету та контролю за її результатами свідчить про те, що близько 60% студентів недостатньо усвідомлюють зміст тем, які виносяться на самостійне опрацювання, не звертаються до першоджерел, близько третини студентів відчують труднощі під час виконання завдань, пов'язаних з написанням анотації чи рецензії на певний історико-педагогічний твір, практично не звертаються за своєчасною консультативною допомогою. Безумовно, у цьому зв'язку слід зважати на специфіку навчального курсу, рівномірний розподіл навчальних завдань протягом семестру, дидактичну розробленість предмета та особисту зацікавленість молодшої людини у набутті певних знань.

Тож у спектрі вдосконалення методики здійснення самостійної роботи студентів під час засвоєння історико-педагогічної навчальної інформації ми пропонуємо використати концепт компаративістики. Мета цієї статті – висвітлити особливості організації та здійснення самостійної роботи студентів з історії педагогіки на ґрунті використання елементів компаративного підходу.

Основними принципами організації та проведення самостійної роботи з історії педагогіки на ґрунті компаративістики повинні бути принципи історизму, науковості, неперервності, інтеграції та цілісності створення історико-педагогічної картини світу.

Як відомо, предметом історико-педагогічної компаративістики є педагогічні явища, ідеї, концепції й освітні системи минулих часів у їх розвитку, взаємодії та взаємовпливах. Тематика самостійних робіт студентів з курсу історії педагогіки дозволяє зіставити та порівнювати педагогічні концепції діячів освіти минулого і на цій основі знаходити гуманістично орієнтовані методи, засоби, прийоми виховання й навчання, якими можна послуговуватися і в наш час. Стимулом для організації такої

самостійної роботи може слугувати зміст лекційного матеріалу: характер лекції та постановка викладачем певних проблем спонукає студента до читання додаткової літератури, користування мережею internet, архівних розвідок.

У сучасних умовах існує цілком виправданий плюралізм щодо оцінки світоглядних позицій педагогів минулих часів, нині ми вже не прагнемо оцінити ту чи іншу педагогічну течію за критерієм відповідності матеріалістичній концепції. Це сприяє більш глибокому розумінню світоглядного підґрунтя педагогічних поглядів тих чи інших діячів освіти. Сучасні вітчизняні й зарубіжні дослідники (І.М.Андреєва, Т.С.Буторіна, З.І.Васильєва [3], О.О.Любар [6], О.В.Сухомлинська [8]) підкреслюють, що в методологічних підходах до історії педагогіки надзвичайно значимою є роль релігії. У певні історичні періоди саме релігія стимулювала педагогічну думку й практику виховання. Тому зараз ми оцінюємо її роль та значення як закономірного фактора у розвитку суспільства, культури. Історико-педагогічна самостійна робота з використанням елементів компаративістики дозволяє спрямувати пізнавальний пошук студентів на дослідження таких тем: “Християнство як рушійний чинник педагогічного світогляду Я.А.Коменського, Дж. Локка і Й.Г.Песталоцці”, “Вплив православної ідеології на визначення мети й змісту виховання в педагогічних концепціях К.Ушинського та М.Драгоманова”, “І.Огієнко та С.Русова про характер й особливості здійснення виховання українських дітей”. У якості стимульного матеріалу самостійної навчальної роботи студентів за першою темою – “Християнство як рушійний чинник педагогічного світогляду Я.А.Коменського, Дж.Локка, Й.Г.Песталоцці”, – пропонуємо студентам організувати власну самостійну роботу, виконуючи такі завдання:

1. Визначте, якою мірою християнський світогляд видатних європейських педагогів Я.А.Коменського, Дж.Локка та Й.Г.Песталоцці вплинув на розв’язання ними проблеми цілепокладання в педагогіці.
2. На основі аналізу змісту першоджерел («Великої дидактики» Я.А.Коменського, “Думок про виховання” Дж.Локка, статті Й.Г.Песталоцці “Мати й дитина”) з’ясуйте, як корелюються зміст процесу виховання в концепціях педагогів та сталі християнські цінності.
3. Чи є ідея природовідповідності виховання Я.А.Коменського та

Й.Г.Песталоцці вислідом християнського світогляду європейських педагогів?

На підсумкову результативність студентської самостійної роботи впливають такі фактори, як:

- попередня підготовка до здійснення навчальної роботи такого виду (розробка викладачем завдань самостійної роботи з елементами компаративістики, укладання списку необхідної літератури щодо певної теми);
- систематичність та послідовність здійснення самостійної роботи;
- урізноманітнення форм контролю за результатами здійснення самостійної роботи (співбесіда за змістом підручника та хрестоматійного матеріалу, реферування, виконання творчої роботи та самостійних історико-педагогічних досліджень, виступ на науковій конференції);
- удосконалення критеріїв оцінювання знань студентів з історії педагогіки (використання тестів та тестових завдань тощо).

Таким чином, активація концепту компаративістики у процесі здійснення студентами самостійної роботи з історії вітчизняної та зарубіжної педагогіки сприяє більш глибокому засвоєнню знань, розвитку самостійного мислення, формує педагога-спеціаліста, здатного дати гідну відповідь сучасним соціальним та освітнім викликам.

Список використаних джерел

1. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / Семен Устинович Гончаренко. – К.: Либідь, 2003. – 376 с.
2. Історія української школи і педагогіки: хрестоматія / [упоряд. Любар О.О.; ред. Кремень В.Г.]. – К.: Знання, 2003. – 766 с. (Серія “Вища освіта ХХІ століття”).
3. История образования и педагогической мысли за рубежом и в России / [Андреева И.Н., Буторина Т.С., Васильева З.И. и др.]; под ред. З.И.Васильевой. – [2-е изд.]. – М.: Академия, 2005. – 432 с.
4. Кобыляцкий И.И. Основы педагогіки высшей школы / Иван Иванович Кобыляцкий. – Киев-Одесса: Головное издательство издательского объединения “Вища школа”, 1978. – 286 с.
5. Левківський М.В. Історія педагогіки / Михайло Васильович Левківський. – К: Центр навчальної літератури, 2008. – 190 с.
6. Любар О.О. Історія української школи і педагогіки / Любар О.О., Стельмахович М.Г., Федоренко Д.Т. – К.: Знання, КОО, 2003. –

450 с.

7. Пискунов А.И. Хрестоматия по истории зарубежной педагогики / Алексей Иванович Пискунов. – М.: Просвещение, 1981. – 528 с.
8. Українська педагогіка в персоналіях: у 2 т. / [укл. Сухомлинська О.В., Дічек Н.П., Самоплавська Т.О.; за ред. Сухомлинської О.В.]. – К.: Либідь, 2005. – Кн. 2: ХХ ст. – 2005. – 552 с.

*О.В.Малихін,
канд. пед. наук,
доцент,
Криворізький ДПУ*

ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті визначаються та теоретично обґрунтовуються форми організації самостійної навчальної діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

В статье определяются и теоретически обосновываются формы организации самостоятельной учебной деятельности студентов высших педагогических учебных заведений.

Forms of organization of students' self-directed learning activities in higher pedagogical educational establishments are defined and theoretically backgrounded.

Головним компонентом навчального процесу у вищому педагогічному навчальному закладі є активна, цілеспрямована, самостійна пізнавальна діяльність студента, тобто самостійне вивчення змісту кожної окремої дисципліни: понять, теоретичних положень, методів розв'язання типових задач, методів оцінювання достовірності й точності рішень, а також оволодіння технікою застосування таких знань. У той же час навчальна діяльність студента не може бути ефективною, якщо вона у достатній мірі не забезпечується, не організовується, не управляється й не контролюється викладачем. Таким чином, процес навчання у вищому педагогічному навчальному закладі можна розглядати як поліаспектну й взаємообумовлену діяльність студентів і викладачів, спрямовану на:

- відбір, систематизацію й представлення учбової інформації викладачем;